

1. Seder Aerobics!

2. Martha Stewart, from Joan Nathan - <http://www.marthastewart.com/335368/joans-american-haroset>

6 large apples, such as Granny Smith, Fuji, or Jonathan, cored and quartered

1/2 cup coarsely chopped pecans

1/4 cup sweet red Kosher wine, such as Manischewitz

2 tablespoons sugar, or to taste

1 teaspoon ground cinnamon, or to taste

Combine apples, pecans, wine, sugar, and cinnamon in the bowl of a food processor fitted with the blade attachment. Pulse until coarsely chopped. Taste and adjust for seasoning.

1: Insecticide?

3. Talmud, Pesachim 114a, 116a

משנה: הביאו לפניו מצה וחזרת וחרוסת ושני תבשילין אף על פי שאין חרוסת מצוה רבי אליעזר ברבי צדוק אומר מצוה גמרא: "אף על פי שאין חרוסת מצוה" - ואי לא מצוה, משום מאי מייתי לה? אמר רבי אמי משום קפא.

Mishnah: They bring before him matzah, *chazeret* and *charoset* and two cooked foods, even though *charoset* is not a mitzvah. Rabbi Eliezer son of Rabbi Tzadok says: Mitzvah.

Gemara: If it is not a mitzvah, why bring it? Rabbi Ami said: Because of *kafa*.

4. Rashi (11th century France) to Pesachim 116a

שרף החזרת קשה, ויש בו ארס.

The sap in *chazeret* is harsh, and contains a toxin.

5. Tosafot (12th-13th century Western Europe) to Pesachim 115b

פי' ר"ח תולעת... ושמא ברוב ירקות אין בהם קפא... ומשום סכנה דקפא חיישינן למיעוטה וצריך חרוסת.

Rabbeinu Chananel explained that this is a worm... Perhaps most greens don't have *kafa*... But because of the danger of *kafa* we are concerned about the minority of cases, and one needs *charoset*.

2: To remember the apple

6. Talmud, Pesachim 116a

מאי מצוה? רבי לוי אומר זכר לתפוח... וצריך לקהוייה, זכר לתפוח.

What is the mitzvah? Rabbi Levi said: Commemorating the apple... And make it tart, to commemorate the apple.

7. Song of Songs 8:5

תחת התפוח עוררתיד שמה תבלתה אמך שמה תבלה ילדתה:

Beneath the apple I awakened you, there your mother birthed you, there the one who birthed you experienced birth pangs.

8. Talmud, Sotah 11b

כיון שמגיע זמן מולדיהן הולכות ויולדות בשדה תחת התפוח שנאמר תחת התפוח עוררתיד וגו'

At the time to give birth, they went and gave birth in the field, under the apple, as in Song of Songs 8:5.

3: To remember the clay

9. Exodus 1:14, 5:18

וימררו את-חייכם בעבדה קשה בחמר ובלבנים ובכל-עבדה בשדה...
ועתה לכו עבדו ותבן לא-ינתן לכם ותבן לבנים תתנו:

And they embittered their lives with hard labour, with clay and bricks and all manner of field work...

And now, go work, and straw will not be given to you, and you shall give the quota of bricks.

10. Talmud, Pesachim 116a

ורבי יוחנן אומר זכר לטיט... וצריך לסמוכיה, זכר לטיט.

And Rabbi Yochanan said: Commemorating the clay... And make it thick, to commemorate the clay.

11. Rabbi Mordechai ben Hillel (13th century Germany), Pesachim 611

בס' רוקח כתב לכך משימין בחרוסת קנה וקנמון וזנגביל לפי שא"א לדוכן היטב שלא יהא בהן חוטיין קשיין. וזהו זכר לטיט שהיה תבן מעורב עם הטיט.

Rokeiach wrote that this is why we place in *charoset* sweet cane (?), cinnamon and ginger, because one cannot crush them well, to avoid having tough strands. This commemorates the clay, which had straw mixed into it.

12. Rabbi Moses Maimonides (Rambam) (12th century Egypt), Commentary to Pesachim 10:3

תערובת שיש בה המיצות וכעין תבן זכר לטיט, וכך אנהנו עושין אותה, שורין תאנים או תמרים ומבשלין אותן ודכין אותן עד שיתרככו ולשין אותן בחומץ ונותנין בתוכן "סנבל" או קרנית או איזוב בלי שחיקה.

This is an acidic mixture, like straw, commemorating the clay. We make it thus: we soak figs or dates, boiling and crushing them until they soften. We knead them with vinegar and add *sanbel*, *karnit* or hyssop without grinding.

13. Rabbi Mordechai ben Hillel (13th century Germany), Pesachim 611

בערוך בערך חרסת רבי יוחנן אומר זכר לטיט עושין חרסת מכל מיני מאכל מתוק מרים וחמוצים כמו הטיט שיש בו כל דבר
In the Aruch: Rabbi Yochanan says that to commemorate the clay we make *charoset* of all kinds of food – sweet, bitter and acidic – like clay, which contains everything.

4: To remember the plague of blood

14. Jerusalem Talmud, Pesachim 10:3 (per Korban ha'Edah commentary)

אית תניי תני צריכה שתהא רכה. מילתיה אמר זכר לדם.

Some taught: "It must be soft". This is to commemorate the blood.

15. Tosafot (12th-13th century Western Europe) to Pesachim 116a

ובשעת אכילה מקלשין אותו ביין וחומץ

And when eating it, we dilute it with wine and vinegar

16. Rabbi Moshe Isserles (16th century Poland), Shulchan Aruch Orach Chaim 473:5, citing Tur

וחרוסת יעשה עב, זכר לטיט, ואח"כ נותנין בו מעט חומץ או יין אדום זכר לדם

Make the *charoset* thick, to commemorate the clay, and then we add a little vinegar or red wine to commemorate the blood.

17. Rabbi Avraham Gombiner (17th century Poland), Magen Avraham 473:16

ואם חל בשבת יתן בו המשקה מערב שבת. עי' שכא:טז דע"י שינוי מותר לתת המשקה בשבת, דהיינו שיתן המשקה תחלה ואח"כ יניח לתוכו החרוסת:

If it is on Shabbat, add the liquid before Shabbat. And see 321:16, that one may add liquid in an unusual way, putting in liquid first and then putting the *charoset* in.

5-6: Customs

18. Rabbeinu Yaakov (14th century Spain), Tur Orach Chaim 473

צריך לעשותו עב זכר לטיט ומדברים חמוצים זכר למרור

Make it thick to commemorate the clay, and from acidic things to commemorate the bitterness.

19. Tosafot (12th-13th century Western Europe) to Pesachim 116a

ובתשובת הגאונים מפרש לעשות חרוסת בפירות שנדמה לכנסת ישראל בשיר השיירים "תחת התפוח עוררתיך" "כפלה הרמון" "התאנה חנטה" "אמרתי אעלה בתמר" אגוז "אל גנת אגוז", ושקדים על שם ששקד הקב"ה על הקץ.

A responsum of the Gaonim explains: Make *charoset* of fruits that are compared to the Jews in Song of Songs: "Beneath the apple I awakened you," "Like a split pomegranate," "The fig has sweetened", "I said I would climb the [date] palm". *Egoz* – "to the nut garden". Almonds [*sh-k-d*], for G-d was diligent [*sh-k-d*] about the end.

Recipe

Taste	Texture	Ingredients
Sharp (insecticide, slavery)	Thick (clay)	Apple
Sweet (combat bitter taste)	Long strands (straw in clay)	Fruit and nuts
Blend (clay)	Liquid added (blood)	

Other notes

20. Rabbi Moses Maimonides (Rambam) (12th century Egypt), Commentary to Pesachim 10:3

ור' צדוק שאומר חרוסת מצוה חייב לדעתו לברך אשר קדשנו במצותיו וצונו על אכילת חרוסת. ואינה הלכה.

According to Rabbi Tzaddok, that *charoset* is a mitzvah, one must recite a blessing, "Who sanctified us with His commandments and commanded us regarding eating *charoset*." But this is not the law.

21. Rabbi Moses Maimonides (Rambam) (12th cent. Egypt), Mishneh Torah, Laws of Chametz and Matzah 7:11

החרוסת מצוה מדברי סופרים זכר לטיט שהיו עובדין בו במצרים, וכיצד עושין אותה לוקחין תמרים או גרוגרות או צמוקין וכיוצא בהן ודורסין אותן ונותנין לתוכן חומץ ומתבלין אותן בתבלין כמו טיט בתבן ומביאין אותה על השלחן בלילי הפסח.

Charoset is a rabbinic mitzvah, to commemorate the clay with which they worked in Egypt. How do they make it? Take dates or dried figs or raisins or the like, and press them, and add vinegar and add spices like clay with straw, and put it on the table on Pesach night.

VaNitzak

22. Deuteronomy 26:6-7

וירעו אתנו המצרים ויענונו ויתנו עלינו עבדה קשה: ונצעק אל-ד' אלקי אבותינו וישמע ד' את-קולנו וירא את-ענינו ואת-עמלנו ואת-לחצנו: And the Egyptians harmed us and oppressed us, and set hard labour upon us. And we cried out to HaShem, Gd of our ancestors, and Gd heard our voices and saw our suffering and our struggle and our strain.

23. Exodus 2:23-25

ויהי בימים הרבים ההם וימת מלך מצרים ויאנחו בני ישראל מן העבדה ויזעקו ותעל שועתם אל-האלקים מן העבדה: וישמע אלקים את נאקתם ויזכר אלקים את-בריתו את-אברהם את-יצחק ואת-יעקב: וירא אלקים את-בני ישראל וידע אלקים:

And it was, after many days, the King of Egypt died, and the Children of Israel groaned from the labour and they cried out, and their wail rose to Gd, from the labour. And Gd heard their cry, and Gd remembered His covenant with Avraham, Yitzchak and Yaakov. And Gd saw the Children of Israel, and Gd knew.

24. Rambam (12th century Egypt), Mishneh Torah, Hilchot Tefillah 1:1-2

א: מצות עשה להתפלל בכל יום... ואין מגין התפלות מן התורה, ואין משנה התפלה הזאת מן התורה, ואין לתפלה זמן קבוע מן התורה.
ב: חיוב מצוה זו כך הוא: שיהא אדם מתחנן ומתפלל בכל יום, ומגיד שבחו של הקב"ה ואחר כך שואל צרכיו שהוא צריך להם בבקשה ובתחנה, ואחר כך גותן שבח והודיה לד' על הטובה שהשפיע לו, כל אחד לפי כחו.

1: There is a commandment to pray daily... And the number of prayers is not set biblically, and the text of prayers is not set biblically, and prayer does not have a biblically set time.

2: This is the obligation of the commandment: For one to ask and pray daily, telling the praise of Gd, and then asking for his needs with a request and plea, and then offering praise and thanks to Gd for the good that Gd has bestowed upon him, each according to his needs.

25. Ramban (13th century Spain), Challenges to Rambam's Sefer haMitzvot, Aseh #5

ואם אולי יהיה מדרשם בתפלה עיקר מה"ת נמנה אותו במניינו שלהרב ונאמר שהיא מצוה לעת הצרות שנאמין שהוא יתברך ויתע' שומע תפלה והוא המציל מן הצרות בתפלה וזעקה.

And if the exegesis of prayer has a biblical root, we will count it in the Rambam's count and say that it is a mitzvah, in a time of troubles, to believe that Gd hears prayer and saves from troubles through prayer and crying out.

26. Rabbi Aharon Lichtenstein (21st century Israel), *The Duties of the Heart and the Response to Suffering*, footnote 23
It is noteworthy that the Ramban speaks of a duty to believe that *tefillah* is efficacious rather than of a duty to pray.

The numbers game: Revenge?

27. Rabbi Naftali Zvi Yehudah Berlin, Birkat haNetziv to Mechilta Beshalach 6 **וירא**

הגיע לכל א' מרודפי ישראל מיתה משונה לפי מעשיו שהרעו לישראל בהיותם בקרבם. ועל זה אנו אומרים בברכת ק"ש "את רודפיהם ואת שונאיהם בתהומות טבע." היינו חיל המלוכה נקראו "רודפיהם" שלא משנאה עשו אלא בעבודת המלוכה, אבל שאר המון מצרים מכונים "שונאיהם", ומי שנתחייב על פי רשעו נטבע וגם מת בהשגחה במיתה הראויה לעונשו.

Each of the pursuers of Israel met an unusual death, according to the way he had harmed Israel when they had lived in Egypt. Thus we say in the blessings of Shema, "He drowned their pursuers and enemies in the depths." The king's forces are termed "pursuers" because they acted not out of hatred but out of service to the king; the rest of the Egyptians are called "enemies". One who was liable for his wickedness drowned, but also died under Divine supervision, with an appropriate punishment.

28. Midrash, Shemot Rabbah 23:9

הה"ד (תהלים ט) נודע ד' משפט עשה, מדבר במצרים שעשה הקב"ה בהם משפטים במצרים ועל הים... הוי משפט עשה,
Thus Tehillim 9:17 says, "Gd is known, He has performed justice." This speaks of Egypt; Gd performed justice for them in Egypt and upon the sea... This [multiplication of plagues] was, "He has performed justice."

29. Midrash, Mechilta d'Rabbi Shimon bar Yochai 15:5

ירדו במצולות כמו אבן. זו כת בינונית שבהן כשרים שבהן מיטרפין כקש. בינוניים כאבן. רשעים [צללו כעופר]...
"They descended in the depths like stone" – This was the intermediate group. The kosher among them were thrown about as straw, the intermediate as stone, the wicked sank like lead...

30. Midrash, Mechilta d'Rabbi Yishmael Beshalach 6 **וירא**

וירא ישראל את מצרים מת' מיתות משונות מיתות המורות זו מזו לפי שהביא עליהם כמה מיתות [גר"א: מכות] בים.
'And Israel saw Egypt, dead' – Abnormal deaths, each death harsher than the next, for He brought many deaths [alt. 'blows'] upon them at the sea.

31. Rabbi Naftali Zvi Yehudah Berlin, Birkat haNetziv to Mechilta Beshalach 6 **וירא**

ואי אפשר לפרש שראו הנס שעשה [בקריעת הים], דא"כ יותר היה ראוי לומר אשר עשה ד' לישראל, שהרי עיקר הנס היה הצלת ישראל ולא טביעת מצרים! ותו, מה שייך לזה הראיה ויראה, וכי משום הצלה ונס הגיע פחד ד'? וגם מה זה נתפעלו עתה בקריעת ים סוף יותר מיציאת מצרים בפלא?

One cannot explain that they saw the miracle He had performed [in splitting the sea], for then it should have said, 'that Gd performed for Israel,' since the essence of the miracle was to save the Jews, not to drown the Egyptians! Further, what is the association of seeing and fearing? Would rescue and a miracle lead to fear? And why were they more moved by the splitting of the sea than by the miraculous exodus from Egypt?

32. Talmud, Zevachim 116a

מה שמועה שמע ובא ונתגייר? ר' יהושע אומר מלחמת עמלק שמע... ר"א המודעי אומר מתן תורה... ר"א אומר קריעת ים סוף שמע ובא
What did Yitro hear, such that he came and converted? Rabbi Yehoshua: The war with Amalek... Rabbi Eliezer haModai: The presentation of the Torah... Rabbi Eliezer: The splitting of the sea.